

KIS SZEGEDI MŰVÉSZETTÖRTÉNE

XIII.

A Tanácsköztársaság bukása után a felkerekedett ellenforradalom szétszórta a szocialista szellemű szegedi művészeket. Több külföldre emigráltak, így Hódi Géza, Gégely Sándor, Karolyi Lajos, C Joachim Ferenc, Moholy Nagy László és mások. Hosszabb-rövidebb ide tartó idegen környezetben öngyilkossá váltak vagy megtörtént hazatértek. Az itthonmaradtakra, mint Tardos Tauszig Armira, Parobek Alajosra, Dinnyei Ferencre és társaikra szegénység sújtotta, a megélhetés várt. Akadtak, akik a szocializmus ügyéért életükkel fizettek. Ezek közé tartozott fehérterror által meggyilkolt Kukovetz Nana és Heller Ödön fesztóművésze. Mindkettőjük munkásságáról és haláláról röviden szólnunk kell.

A Szegedi születésű Kukovetz Nana (1885—1919) művészeti tanulmányait Nagybányán végezte. Többször járt külföldön. Az el-

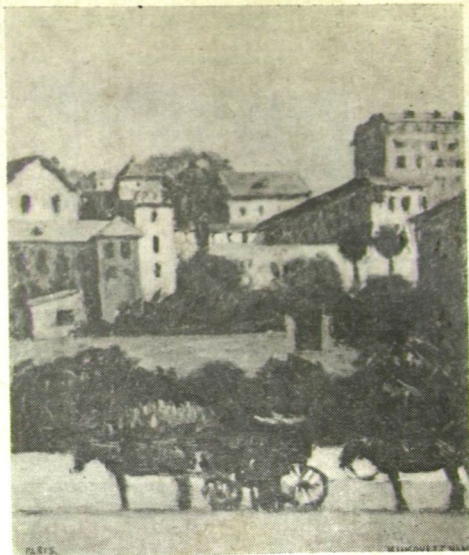
— **Kukovetz Nana Párisban.** Szegény Kukovetz Nana nem úgy képzelhette el a párisi életet, mint ahogyan éli. Azt a hirt küldte egyik szegedi és Párisban levő festő, hogy Kukovetz Nana *egy hónap óta súlyos beteg, tifuszban szenved.* A szegény leány sokat nélkülözött, valljuk meg, sokat éhezett, mert a szegedi tanácstól a kért *ötszáz korona tanulási segítségel* se kapta meg és abból a néhány koronából ment ki az uj, a diadalmas, az annyira áhitott Párisba, amit keservesen, házról házra járva itthon összeszedett az eladott képeiből. De eljött a tél a művészet gyönyörű városában is és a piktoráért rajongó leány nem dolgozhatott, se pénze, se egészsége, egy hónap óta leesett a lábáról, tifuszban kinlódik, nincs aki ápolja. Még csak azok a jó, azok a magyar fiúk se vigasztalhatják úgy, mintha férfi lenne a Nana. De azért a jó, magyar fiúk meg-megnézik Kukovetz Nanát, hogy él-e még vagy már halott a szép, a diadalmas Párisban.

Szegedi Híradó, 1909, febr. 10.

világháború kitörése Párisban érte, ahol koncentrációs táborba került. 1918-ban tért haza. A munkáshatalom idején részt vett a szegedi képzőművészek szervezkedésében. A gyorsan pergő történelmi események arra készítették, hogy a Szegedhez közel eső Sándorfalván majd Szatymazon húzódjon meg édesanyjával. A szintén ide menekült szegedi direktóriumnak művészi és munkásmozgalmi megbízásokat teljesített. Tevékenységét nem hagyta büntetlenül a felülkerekedett ellenforradalom. A „kommunista mételty”-t terjesztő Kukovetz Nanát

1919. augusztus 5-én meggyilkolták. Nevét Sándorfalvan, Szatymazon és Szegeden emléktáblák őrzik. Művészetének megrieiölő súlyú felmérése, a jelenleg még sok helyütt lappangó alkotásainak teljesebb értékű felkutatása után válik lehetségessé. Igeretes tehetségét azonban a Móra Ferenc múzeum által 1960-ban rendezett emlékkiállítás is huen tükrözte. Franciás szellemű alkotásai közül, mint a Montmartrei részlet, Lovon ülő férfi és még más festményeit a helyi múzeum őrzli. A fiatalon mártírhalált halt szegedi művésznöt méltó hely illeti meg a magyar proletárfestők sorában.

Kukovetz Nana tragikus halálához hasonlatos volt Heller Ödön (1878—1921) elhunyt a is, melyet a múlt rendszer igazságszolgáltatása évtizedeken keresztül mesterséges homályba borított. Heller művészi pályáját Budapesten kezdte, majd Münchenben és Párizsban folytatta. 1906—07 nyarán a nagybányai festők között dolgozott. Utána Szegedre költözött, és itt működött haláláig, míg 1921 nyarán, Tápé határában meggyilkolták, és holttestét a Tiszába dobták. Erősen feltehető, hogy ellenforradalmár tisztek végeztek vele. A festő nem kívánatos személynek volt nyilvánítva, aki a proletárfordalom idején szerepet játszott a helyi képzőművészek újításokért harcoló tagjainak sorában. A gyilkosság politikai jellegére utal az is, hogy Móra Ferenc, a mű-

Kukovetz Nana: Montmartrei részlet

Heller Ödön: Vica

vész barátja, regényt készült írni Heller tragédiájáról. De mivel halálának igazi okát nem fedhette fel, elállt tervétől, sőt még regénye első kiadásának címét, „A festő halála”-t is később megváltoztatta. Gyanút elkerülő humorral ismét megjelent könyvének „Négy apának egy lánya” címet adta, amelynek témája csak bizonyos vonatkozásban azonosítható a valósággal.

Heller Ödön, ha termékenységben nem is, de művészi színvonalban többször megközelítette Nyilasy alkotóerejét. Őt is elsősorban a tápéi nép s annak környezete, a napsütéses Tisza-part ihlette meg. Képeinek legtöbbször szabadban levő falusi ifjúságot vagy gerendás szobájukba húzódó földműves-családokat látnunk. Ünareképei és különböző portréi rea-

lista ábrázolásra törekvő műveknek tekinthetők. Alkotásai közül, a Móra Ferenc múzeumban sikerült vásznai vannak, de sok festményét ismerjük szegedi és budapesti magántulajdonban is.

Szeged gazdag múltú képzőművészetének fontos fejezete a Tanácsköztársaság korszakára esik. E rövid idő alatt olyan intenzívvé vált a helyi művészeti élet, mint annak előtte sohasem. Lelkes, tehetséges idevaló festők és szobrászok kijelölték azt az utat, mely a Tisza-parti város ábrázoló kultúrájának föllendülése felé vezet.

Sz. Z.

Heller Ödön: König Péter arcképe